

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

23. évfolyam - 2. szám

2015. április hó

A TARTALOMBÓL

**Műemléki Világnap - 2015
Várkert Bazár-Budapest**

**ICOMOS Díjak,
Példaadó Műemlékgondozásért Díjak
2015**

**Meghívó az ICOMOS Magyar nemzeti Bizottság
XXV., Tisztújító Közgyűlésére**

**Alpok-Adria Munkacsoport ülés - Grado
beszámoló**

Búcsúzunk...

Dr. Örsi Károly (1937-2015)

**Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság
Nyilatkozata
a T/4453. számú törvényjavaslatról**

Örömmel adjuk hírül ezúton is, hogy idén, nemzeti ünnepünk, március 15. alkalmából

Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere

kiemelkedő képzőművészeti tevékenysége
elismeréseként

**MUNKÁCSY MIHÁLY-DÍJAT ADOMÁNYOZOTT
WIERDL ZSUZSANNA**

restaurátorművész részére.

Magyarország köztársasági elnöke – a kormány előterjesztésére – nemzeti ünnepünk, március 15.
alkalmából

**A MAGYAR ÉRDEMREND KÖZÉPKERESZTJE
(POLGÁRI TAGOZATA) KITÜNTETÉST ADOMÁNYOZTA**

DÁVID FERENC

művészettörténész részére

a magyarországi műemlékvédelem meghatározó személyiségeként végzett öt évtizedes munkája, valamint a régi épületek felújítását szolgáló kutatásokban folytatott iskolateremtő tevékenysége elismeréseként.

A kitüntetetteknek ezúton is gratulálunk!

Műemléki Világnap 2015

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Miniszterelnökség Parlamenti Államtitkársága és a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ szervezésében, Dr. Navracsics Tibor, az Európai Bizottság oktatásért, kultúráért, ifjúságért és sportért felelős tagja fővédnökségével „*Múlt nélkül nincs jövő*” címmel megrendezett ünnepi ülés keretében emlékeztünk meg az idei Műemléki Világnapról 2015. április 20-án, a budapesti Várkert Bazárban.

A világnapi ünnepségre és az azt követő, az ICOMOS alapításának 50. évfordulója alkalmából rendezett tudományos ülésre érkezett több mint 200 vendéget Gyulai Csaba, a Várkertgondnokság ügyvezető igazgatója köszöntötte, majd ezt követően megemlékezést tartott, és ünnepi beszéddel üdvözölte a jelenlévőket L. Simon László, miniszterhelyettes, a Miniszterelnökség parlamenti államtitkára, Dr. Réthelyi Miklós, az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság elnöke, Doncsev András, a Nemzeti Kulturális Alap alelnöke, Sági Attila, a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ elnöke, valamint Nagy Gergely, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület elnöke.

L. Simon László beszéde után került sor a Forster Gyula- és Schönvisner István-díjak átadására. Lázár János, a Miniszterelnökséget vezető miniszter a műemlékvédelem területén végzett kimagasló szakmai tevékenysége elismeréséül

a *Műemlékvédelemért – Forster Gyula-díjat* adományozta és jutalomban részesítette

- **Németh Katalin** okleveles építészmérnököt, Veszprém megye és Pannonhalma közel két évtizeden át működő műemlék felügyelőjét, valamint
- **Sebestyén József** okleveles építészmérnököt, műemlékvédelmi szakmérnököt,

a *Régészeti örökségért – Schönvisner-díjat* adományozta és jutalomban részesítette

- **B. Benkhard Lilla** régészt, valamint
- **Dr. Csányi Marietta** régészt.

A kitüntetetteknek ezúton is gratulálunk!

Nagy Gergely, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület elnöke beszédében az alábbi gondolatokkal szólt az ICOMOS félévszázados tevékenységének tükrében a műemlékvédelem kérdéséről és helyzetéről:

A Műemléki Világnap ünnep, nekünk az idei év különösen az, amikor az ICOMOS alapításának 50. évfordulóját ünnepeljük. Fél évszázad alatt nagyot és sokat tud fordulni a világ - amit hajlamosak vagyunk fejlődésnek tekinteni, de egy civil szakmai szervezet életében az alapfeladat, az alapcél nem változik és nem is változhat. A szemlélet fejlődésének, a világ átalakulásából származó újabb kihívások és felismerések következményeinek kezelése fontos része feladatunknak. Az ötven év társadalmi, gazdasági változásainak következményei a kulturális örökségvédelem területén is újabb kihívásokat jelentettek. Megváltozott az érték szemlélet, a műemlékek, az értékek köre - a környezet átalakulásai értékévé érleltek egyes komoly veszélybe sodort örökséget, a veszélyeztetettség is komolyabbá vált. Sérülékenyebbé váltak értékeink, nyom nélkül tudnak

elveszni korokra jellemző múltbéli épületeink, legalább mutatónak maradhatna egy közülük, ha idejében eszmélhetnénk. Korok veszhetnek el. Függetlenül az adott korszak minőségétől, történelemtudatunk szempontjából minden kor történelmünk része, minden megelőző korszakra szükség volt énné válásunkhoz. Nem lehet korokat, korszakokat, hanyagságból eltüntetni, kultúrát hordozó, sugárzó rangos korjellemző épületeket, építményeket veszni hagyni. A műemlékvédelem a tudatos értékvédelem szolgálata. És nem csak a műemlékeket kell védje, hanem szemléletet képvisel az értékek védelmének felelőssége érdekében. Műemlékvédelem értékvédelem nélkül nincs kulturált társadalom, sőt, ez annak egyik fokmérője. A műemlékvédelem intézményét is ez az indíttatás hozta létre a XIX. században. Mindig voltak hullámzások, de a történelem folyamán minden vihart követően a társadalmi értékrend előbb-utóbb helyreállt. Csak kérdés, hogy milyen áldozatok árán.

Tudjuk, hogy a műemlékvédelem a társadalom számára stratégiai kérdés. A kulturális örökségért, a régészeti, a műemléki értékekért mi, a most élők vagyunk felelősek. Közös érdekelttség lévén mindenki partnerünk, pontosabban partnerünk kellene hogy legyen. A Műemléki Világnap közös ünnepet jelent minden résztvevő számára. Mindenkinek jut feladat ebben az összefogásban. A szakértők a szakértelmükkel, a tulajdonosok féltő gondosságukkal, a politikusok ösztönző rendszerükkel és segítő jogszabályokkal, az ingatlanfejlesztők az egyedi arculatot jelentő helyi érték alapú fejlesztésekkel, a tervezők kellő alázattal, a tulajdonosok féltő gondossággal, a helyiek karbantartással és közösség-szervező programokkal, a turizmus a valódi sajátos egyedi helyi érték értő bemutatásával, mind ugyanazt a célt szolgálják. Ezt csak együtt, azonos szemléletet képviselve, ugyanazzal az értékrenddel lehet megvalósítani. Az összefogás azt is jelenti, hogy megértve egymás céljait, az egymás nyújtotta lehetőségekre tekintettel megsokszorozódhatnak a lehetőségek.

Ez azonban egyelőre csak idea, mert még a közös nyelv, a közös gondolkodás is ritka. Már az érték meghatározásnál is más-más vélemény alakul ki, egyelőre még szóhasználatunk sem közös. Jelenleg meghatározó a jelen, a mindent felülíró pillanatnyi érték, ami nem feltétlenül jelent hosszútávon is értéket. A műemlékvédelem nem csak a ma, hanem a jövő értékeit is védi. És ez bizony konfliktushelyzetet is teremthet, ha nincsenek felkészült és nem csak saját érdeket képviselő partnerek.

A társadalmi, gazdasági változások, átalakulások váratlan értékeket hozhatnak veszélyes helyzetbe mindenhol a világon. Még természetesnek is tekinthető ez a folyamat, de ismerni, látni kellene a következményeket. Fel is készülhetnénk a helyzet kezelésére, ha ennek a fontossága felismertté válik, mert ez esetben a megőrzésre a dokumentálástól a programba illesztésig, az új alkalmasság megteremtéséig sokféle lehetőség adódhatna. Csak a helyi kultúra, a helyi épített örökség nyújthat egyedi arcot a megújulásnak. Semmiből mindig nehezebb volt építkezni, alapok nélkül pedig még nehezebb. Vagy lehet, de az olyan is.

Természetes számunkra, hogy a múzeumok tevékenységi köre is kiteljesedett, nem csak az elmúlt kor értékeire terjed ki a figyelem, hanem a megváltozott szemlélet miatt keletkezett új értékek felé is egyre erőteljesebben fordulnak a gyűjtemények. A műemlékvédelemnek is kibővült a köre, feladata és jelentősége. Ahogy az egész világon a megváltozott szerepű múzeumok szolgáltatásaikkal a településfejlesztés meghatározó húzó elemévé váltak, a műemlékvédelem is ehhez hasonlóan egyre aktívabb szerepet kellene hogy kapjon a fejlesztések, a megújulások során. Nem biztos, hogy minden esetben a műemlékvédelem szempontja az egyedüli meghatározó, de értékítéletét már a programalkotástól, a pénzbe még nem is kerülő gondolkodás időszakától érdemes megérteni, átgondolni és kihasználni azt a többletlehetőséget, amit az értékek megőrzésével, programba illesztésével lehet elérni.

Ez a felismerés hiányzik egyelőre azokból a hosszútávú programokból is, amelyek a települések jövőjét 2020-ig integrált településfejlesztési stratégiaként határozzák meg. Természetes lenne, hogy a helyi adottságokhoz és lehetőségekhez szorosan hozzátartozik a helyi érték, a műemlék, a településkarakter, településszerkezet, ... stb., mint a fejlődés, a fejlesztés forrása, bázisa. Mégis, a hivatalosan kiadott ügyrend csak adatgyűjtésként tekint a műemlékvédelemre, hasonlóan, mint a közműállapot helyzetére. Egy kiterjedt MJT-vel is rendelkező barokk település vizsgálatára nem szánnak fél napnál többet a program meghatározói. Vagyis a helyszínre nem kell, nem is lehet kimenni, az értékek lehetőségei nem tárhatók fel, csak a bizonytalan listákra épül a program. A kitörési pontok meghatározásánál ilyen szemlélettel a műemlékek, a helyi értékek sajnos nem lehetnek jelen, azok kedvező hatása és az általuk nyújtott lehetőségek nem is jelenhetnek meg a tervezett fejlesztéseknél. Valóban nem lenne rá igény?

Nem az egyre inkább jogi fogalommá váló műemléket, hanem a helyiek számára üzenethordozó fontos értékek kerülnek veszélybe. Láttuk, Komlón néhány hónapja bányász- emlékművet kellett emelni, mert a helyiek identitását meghatározó, előbb felhagyott világból már semmi mementó sem maradt. Két évtized alatt a város múltját sikerült láthatatlanná tenni, az eredeti értékek pótlására emlékművet kellett építeni. A helyi közösség elől eltűnt a számukra hiteles kulturális múlt. Műemléki érték nem sérült, mert ami elpusztult, az jogilag nem volt az. Persze nem minden képvisel értéket, ami régmúlt korokból fennmaradt, ennek megítélésének elfogadásához azonban szükséges lenne a szakemberekbe vetett bizalom.

A műemlékvédelem számos esetben került konfliktushelyzetbe azzal, hogy a pillanatnyi értéktisztelet fölé helyezi a hosszú távú értékképviselést. Már nem is emlékszünk, de hajdan konfliktus forrása volt, és már politikai felhangot is sikerült kívülről adni amikor a körtéri gomba vagy az Erzsébet téri autóbusz- pályaudvar elbontása ellen lépett fel a szakmai társadalom. Miután elcsendesedtek a kedélyek, a helyreállított épületek a kerületek meghatározó büszkeségei lettek. Az előzményekre ma már senki sem emlékszik, csak a műemlékesekre tapasztott fekete pontok maradtak meg.

A szerencsi szalmaégető mű meghökkentő programja hozta össze a tokaji borászokat és szervezte őket egygé a világörökségi értékek védelméért. Persze nem önzetlenül, hanem ráébredtek, hogy a helyszín értékeinek megőrzése közös érdekük.

Ma ki emlékszik arra, hogy a Pannonhalmi apátságot a XIII. században határidőre, vagy esetleg két hónapos csúszással adták-e át? Ma a régészet, a műemlékvédelem csak „a már amúgy is jelentős többletköltség és határidőcsúszás”-ként él sokak gondolkodásában. Így a szegedi Dóm téren történekről is azt lehet tudni, hogy a nemtörődömségből

keletkezett károk felmérhetetlenek, de ami történt, az jogszerű volt. Ismert a rossz közegben elhangzott ismertté lett mondás, miszerint lehet, hogy valami nem etikus, de attól még az lehetett jogszerű. Kultúránk megőrzése, jövőnk szempontjából emberibb lehetne, ha a jog az etikus oldalt is erősíthetné.

A jog jellegéből adódóan csak eseménykövető lehet. A műemlékvédelem felelős a jövő értékeiért is, mert szakterülete a kutatás, a tendenciák felismerésével nem csak a múlttal kell foglalkozzon, hanem a jövő érdekében a jelen tendenciáinak a múlt alkotásaira kivetülő hatását is fel kell ismerje. A műemlékvédelemhez hozzátartozik az érték meghatározás, az értékek lehatárolása és a környezeti összefüggések meghatározása is. Ezek a jelen változásaitól függően változó tényezők. A joggal módszertan határozható meg, már deklarált műemlékek védhetők. Az összefüggések változását, a környezeti hatások átalakulását, az új értékek felismerését és feltárását, a változó körülmények miatti veszélyeztetettek körének átalakulását a maga statikus jellegénél fogva nem tudja követni. Itt kap jelentőséget a partnerség, a partneri kapcsolat, a szakmai segítség, aminek a feltételrendszerét biztosítani lenne érdemes.

Az informatika, a számítástechnika fejlődése a gazdasági fejlődésnek is az egyik fokmérője. Ehhez az *early adopterek* nyújtják a legtöbb segítséget, akik a fogékonyak, akik érzékenyen reagálnak minden új jelenségre és annak hatására. Amikor az újdonságok legtöbbször még öncélú luxuscikknek látszik, az *early adopter* – vagyis a korai használók reakciójából kitűnik az új iránti fogékonyság, ami a további fejlesztésnek is irányt szab. Vagyis visszajelzéseik, értékítéleteik így közvetve a teljes gazdasági fejlődésre is komoly hatással van. A körtéri, a szerencsi, az Erzsébet téri példákön látszik, hogy a műemlékesek *early adopter* visszajelzésének más volt a társadalmi fogadtatása, de végeredményét tekintve ugyanazt a hosszú távú érték képviselést jelentette. A társadalmi értékrend tudatos védelme területén az *early adopter* szerepét maga a műemlékvédelem átfogó és összetett jól szervezett intézménye képviselhetné.

Az informatikában ezeket az embereket igen nagy figyelem és tisztelet övezi. A műemlékvédelem szakterületének képviselői, nem számíthatnak ilyenféle megtisztelő különös bánásmódra. A meghatározó szakemberek legtöbbször elkötelezetten szolgál, szívvel-lélekkel a műemlékvédelem tiszta ügyét képviseli. Már az hatalmas előrelépést jelenthet, ha sikerül megfelelő szakmai feltételeket biztosítani munkájukhoz. A legtöbb esetben a műemlékes akkor tűnik akadékoskodónak, amikor a partner nem látja, és nem is akarja tisztelni a múlt értékeit. Legalább a Műemléki Világnapon jegyezzük meg, hogy műemlékesek megérdemlik a megbecsülést, az elismerést, akik az ügy érdekében magukra hagyatottan vállalják az értékvédelemmel kapcsolatos munka minden gyönyörűségét és nehézségét.

A műemlékvédelem egységes, jól működő szakmai feltételrendszer mellett megelőző szerepet kell vállaljon. Ehhez egyértelmű szakmai szemléletű országos szervezet szükséges, ami képes áttekinteni valamennyi magyarországi értéket és szakmailag segíteni a helyi értékek védelmében érdekelteket. Ha a hagyományos értékrendnek megfelelő kulturális társadalom célja lebeg előttünk, annak egyik legfontosabb alapja a szakszerű, egységes szemléletű minden szinten partner műemlékvédelem. Az ehhez vezető út szemléletváltást kíván, amit már a diákkorban megfelelő oktatással és neveléssel lehet megalapozni.

Idézhetjük elismert eleinket, hogy aki a múltját nem tiszteli, annak jövője sincs. Ezért is fontos a Műemléki Világnap, hogy az ilyen kérdésekről is egyre több szó essék jövőnk érdekében.

*

Ezt követően, és a délutáni tudományos ülést megelőzően került sor az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság díjainak átadására. 2015-ben a Díjbizottság javaslatára

négy ICOMOS-díjat,

és három Példaadó Műemlékgondozásért-díjat
ítélt oda az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság.

Műemlékvédelmi Citrom-díj 2015:

A Műemlékvédelmi Citrom-díj kiírása szerint a díj célja bemutatni azokat a körülményeket, káros magatartásokat, amelyek következtében a műemlékek komoly veszélybe, végveszélybe kerülhetnek. Eddigi története során a Citrom-díj számos kedvezőtlen jelenségre hívta fel a figyelmet.

A díj hatására több esetben sikerült megmenteni épületeket, megállítani további romlásukat. Falfestést hordozó cserére ítélt földem menekült meg a bontástól, sikerült felhívni egy-egy régi épületegyüttes értékeire a helyiek figyelmét.

Már arra is sor került, legnagyobb örömeinkre, hogy a díj odaítélése után több évvel az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság visszakapta a citromot, mert a több évtizedig elhanyagolt épület végül megújult.

2014-ben az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság az "Örökség a jövőnek - Jövő az örökségnek" konferencia sorozat záródokumentumaként kidolgozott szakmafejlesztési programjában a műemlékvédelemmel kapcsolatos helyzet átfogó elemzése is olvasható, kitérve azokra a feltételekre, körülményekre, amelyek közül több megfelel a Citrom-díj kiírás feltételeinek. Emellett kiragadott jelenségeket, egy emlékhez köthető eseti visszasságokat nem célszerű ez évben külön bemutatni.

2015-ben az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság döntése értelmében ezért nem adja ki a Műemlékvédelmi Citrom-díjakat.

Ezzel nyomatékkal fel kívánja hívni a figyelmet arra a szakmafejlesztési programra, ami az ICOMOS honlapjáról 2014 októbere óta megismerhető.

A Műemlékvédelmi Citrom-díj célja a káros folyamatok megállítása, a kedvező fordulatok ösztönzése. Azonos céllal, mint ahogy a szakmafejlesztési program készült.

Reményeink szerint az itt felvetett kérdésekben is történhetnek kedvező változások. Nem biztos, hogy a magyar műemlékvédelem megújulásának ez az egyetlen lehetséges útja, de az bizonyos, hogy az egyik lehetséges megújulási útja.

Legnagyobb örömeinkre szolgálna, ha a dokumentumban megjelent észrevételek legtöbbször előbb-utóbb okafogyottá válna, mint ahogy hajdan kedvező hírt jelentett a visszaadott citrom.

Nem tartjuk valószínűnek, hogy a Citrom-díj hosszú távon az elkészült dokumentumunk nyomán elvesztheti aktualitását, ezért a díjban rejlő figyelemfelhívó lehetőségről nem kívánunk lemondani.

Reméljük, hogy ezzel az ez évre szóló váratlan döntéssel is a szakmai megújulást segítjük.

*

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Díjbizottság javaslatára
a
Budapest, Víziváros, Kapucinus utca 9. számú ház

**kiemelkedő és példát mutató helyreállítását
ICOMOS Díjban részesíti**

A budai Vízivárosban, a mai igen heterogén építészeti környezetben álló, jó hangulatú kis lakóház az 1686-os ostrom után épült újjá. Tulajdonosai helyi polgárok, halászok, ácsok, kéményseprők, mészárosok voltak; pincéjében a „Két Törökhöz” címzett kocsmá működött. A II. világháborúban az udvari szárny egy része elpusztult, és utána méltatlan használat és a pusztulás következett.

A több évnyi előkészület, régészeti és restaurátori kutatás során megismerhetővé vált a ház története, amely a múlt századokat visszafogott, kis változtatásokkal követte, az adott kor igényei szerint. Az ezt követő műemléki felújítás során az öt szociális bérlakásból újra egy lakóépület lett. Az értékőrző restaurálás megőrizte múlt idő nyomait, az ablakokat és famennyezeteket a középkori faragott köveket, a kora barokk és biedermeier díszítő festést. A tetőtér igényes lakásnak ad helyet, a megújított melléképületek növelik a ház használatának kényelmét, a rendbe hozott pince terei pedig közösségi hasznosítást is lehetővé tesznek. A tetőtér-beépítés és a melléképületek új építészeti elemei érzékenyek és visszafogottak: kortárs megfogalmazásúak, de jól illeszkednek bele az összképbe. A helyreállított épületegyüttes és kertje is megtalálta megfelelő funkcióját, ami étellel telíti a régi portát.

✱

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Díjbizottság javaslatára

a

fertőszentmiklósi római katolikus templom

barokk faberendezéseinek kiemelkedő színvonalú restaurálását ICOMOS-díjban részesíti.

Fertőszentmiklós Szent Miklós püspök tiszteletére szentelt műemlék temploma önmagában is különleges: a XVIII. században barokk stílusban megújított kis, gótikus templomot 1926-35 között jelentős méretű, merőleges tengelyű neobarokk hajóval bővítették.

A templomegyüttes berendezései között jelentős helyet foglalnak el a faberendezések: az új templomba került mellékoltárok (Mária-oltár és Szent Kereszt-oltár) és a szószék, valamint a kistemplomban maradt főoltár és az orgonakarzat mellvédje. Ezek mind a XVIII. század első negyedéből való, színvonalas faszobrászati alkotások.

A restaurálás 2007-ben kezdődött a szükséges roncsolásos kutatásokkal, ezek eredményeinek figyelembevételével kerülhetett sor a restaurálásra. A munkák szakszerűségét a restaurátorok felkészültségén túlmenően a rendszeres szakmai zsűri ellenőrzései biztosították. Az összes faberendezés restaurálása végül 2014-re készült el teljesen. A munka eredményeképpen a berendezések megújultak, de a restaurátori szemléletnek köszönhetően a tárgyak patinájukat is megtartották.

A berendezések restaurálását a kistemplom belső festésének megújítása, valamint az előteret lezáró rácsok egykori tervek alapján való elkészítése és a főoltár díszvilágításának kiépítése egészítette ki. A szívesen látott látogatót és az ide szervezett koncertek közönségét így a már évtizedek óta gondosan karbantartott, és mára teljesen megújult templom fogadja.

✱

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Díjbizottság javaslatára

a

hatvani GRASSALKOVICH-kastély

kiemelkedő és példamutató módon megvalósított kastély-együttes és kert helyreállítását és újrahasznosítását

ICOMOS-díjban részesíti

A 18. században épült hatvani, egykori Grassalkovich-Hatvany-kastély sorsát kevésbé elhanyagoltsága, sokkal inkább „túlhasználtsága” sodorta végveszélybe. Az épületben elhelyezett kórház a becses barokk kastély belső tereinek teljes felszámolásával járt. Az épület megújulását a neki szánt új rendeltetés – a Széchenyi Zsigmond Kárpát-medencei Magyar Vadászati Múzeum – tette lehetővé. A helyreállítást az épület történetének gondos kutatása előzte meg. Mivel a korábbi barokk, ill. a későbbi neobarokk állapot egyike sem volt teljesen helyreállítható, az új rendeltetés kielégítésére a korábbi korszakok megoldásai között „egyensúlyozó” térrendszert hoztak létre a tervezők. Dicséretes, hogy a múzeumi funkcióra a korábban elhanyagolt pincerendszert, valamint a magtár kétszintes terét is bevonták. A Hatvany-család tevékenységét bemutató térsor és a barokk konyha az épület egykori enteriőrjeinek jellegét is bemutatja. Figyelemre érdemes a parkba az 1950-es és 60-as években beépített, a kastélykerttől idegen épületek megtartása is. A bontás helyett megfelelő funkcióval látták el őket, és felújításuk magas építészeti színvonalon történt, így gazdagítani és javítani tudják az összképet. Megtartásuk az egykori értékes park méltó érzékeltetését sem zavarta, így különleges állapot jöhetett létre: az együttes három fő korszakának, a barokk, a historizmus és a 20. század második felének hiteles kollázsa. A hatvani kastély sorsának rendezése követendő például szolgálhat más pusztuló kastély-együttesek és kertek helyreállításához és újrahasznosításához: az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a helyreállítást ICOMOS-díjban részesíti.

✱

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Díjbizottság javaslatára

a

Sárospataki Ágyúöntő műhely maradványait megőrző épületet

a műhelynek a környezetbe illeszkedően és az egykori működését szellemesen, kiemelkedő és példamutató módon megvalósított bemutatásáért, a maradványok szakszerű megőrzéséért, szemléltetéséért

ICOMOS Díjban részesíti

Az 1631-től működő sárospataki ágyúöntő műhelyt I. Rákóczi György alapította. Az épületet a 17. századi tűzvész, majd a 19. században kialakított tájképi kert végleg eltüntette. A Détsy Mihály levéltári kutatásai alapján Ringer István által indított régészeti kutatás tárta fel az épület pincéjének, falainak, lángkemencéjének, öntőaknájának romjait.

A maradványok jellege rekonstruktív bemutatást nem tett lehetővé. A védőépítmény tervezése során fontos szempont volt romok megóvása mellett a maradványok értelmező kiegészítése. A feladat nehézségét fokozta, hogy a jelentős méretű építményt tájképi kertben, és a vár közvetlen közelében kellett elhelyezni.

A megoldás könnyű, kortárs, lécburkolatú, acél-üveg építmény lett, amely kerti pavilonként illeszkedik környezetébe. A feltárt falazatokat a jelenlegi terepszintig egészítették ki, a kemence pedig visszafogott rekonstrukciót kapott. Az épületben megtekinthető, megismerhető a kemence működése, és a kiöntött ágyú mozgatása, a furat készítésének módja a korabeli ábrázolások alapján ácsolt absztrakt állványszerkezet segítségével. Az értelmezéshez és az élményhez járulnak hozzá a kitűnően kialakított múzeumpedagógiai kiegészítő elemek, a makettek, rajzok, emberi figurák. A kiállítást a kutatás során itt előkerült értékes leletek bemutatása teszi teljessé.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, a Díjbizottság
javaslatára,

Példaadó Műemlékgondozásért Díjban részesíti

a

a Budapest II. kerület, Napraforgó utca 13. villaépület tulajdonosának és valaha volt tulajdonosainak folyamatos értéktörző tulajdonosi szemléletét

A Bauhaus világot képviselő Napraforgó utcai lakóház-együttes egyik villaépülete Masirevich György munkája. Minden volt tulajdonosa az épület értékeinek elsődlegességét szem előtt tartva használta, és ennek megfelelően újította meg.

A ház első lakója nyugati trendeknek megfelelő, modern családi házba költözött, az egészet konzervatív neobarokk berendezéssel lakta be. Halála után lánya örökölte a házat, aki alig nyúlt valamihez: így maradt meg a XX. század végéig szinte eredeti állapotában. Olyannyira nem változtatott semmit, hogy amikor visszatért a koncentrációs táborból, az apró horogkeresztet sem távolította el, amit a távollétében a beszállásolt német katonák karcoltak a szekrényébe. A mai tulajdonos a házzal együtt számos fényképet, levelezést, visszaemlékezést is kapott, így megismerhette az ott élők történetét, az épület használatának módját. A legutóbbi felújítás programját is eszerint határozta meg a tulajdonos, a helyreállítás Bujdosó Győző építésztervező irányítása mellett történt.

Az épület ismeretének, értékeinek tiszteletének köszönhető, hogy a lakóházat elkerülték az impulzív igények vezérelte átalakítások, az érzéketlen tatarozások pusztító hatásai. A folyamatos tudatos értéktörző karbantartás segítségével minden értéket képviselő elem - mint pl. a nyílászárók, vasalatok, belső asztalosmunkák, elektromos szerelvények – megmaradt.

A villaépület egymást követő tulajdonosai által képviselt szemlélet példázza, hogy a műemléki érték tisztelete és védelme, valamint a korszerű követelményeknek megfelelő funkcionális igények nem csak összeegyeztethetők egymással, hanem e két szempont együttes folyamatos képviselete a műemlékvédelem leghatékonyabb módszere. Ezt a követendő tulajdonosi szemléletet ismeri el az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága a 2015. évi „Példaadó Műemlékgondozás díjjal”.

*

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, a Díjbizottság javaslatára,

Példaadó Műemlékgondozásért Díjban részesíti

a

győri Hild József Építőipari Szakközépiskola programját

az oktatás, nevelés, szakképzés területén a népi építészeti felmérő táborok programjának megvalósításáért, amelynek célja a műemlékek, helyi értékek megőrzése

A győri Hild József Építőipari Szakközépiskola tanárai évek óta szervezik a népi építészeti felmérő táborokat. Településenként 2-3 évig tartó program keretében az iskola diákjai felkutatják, és felmérik egy-egy település helyi építészeti értékeit. Útszéli keresztekre, préházakra és a helyben lakók által talán észre sem vett olyan értékekre is ráirányították a figyelmet, amelyek a hely múltjához, kultúrájához, gazdálkodási módjához kötődő fontos elemek. Évente 15-20 diák olyan szakmai ismeretekre tesz szert az egyedi, történeti épületszerkezetek felméréssel, amelyek az iskolai szakmai tananyagokból sajnos nagyrészt hiányoznak. Megismerik a népi kultúra tárgyi emlékeit, társadalmi, szociológiai problémákkal is szembesülnek. A diákok szoros kapcsolatba kerülnek a helybéliekkel, megismerkednek életükkel, munkájukkal, észrevétlenül bekapcsolódnak a település életébe, miközben pótolhatatlan értékű adattárat hoznak létre.

A felmérő táborok munkáját immár húsz éve látványos kiállításokon, tematikus konferenciákkal összekötve mutatják be itthon és külföldön. A műemlékek iránti elhivatottságnak régi hagyománya van az iskolában, a munkát kiváló tanárok irányították, irányítják.

Mindezt teszik olyan korban és közegben, amikor a műemlékvédelem területén a népi műemlékek a III. osztályú besorolásra kárthatnak és több tucat műemlék védelme okafogyottá válik, mert kézen-közön megsemmisültek, vagy oly módon átalakultak, hogy elvesztették műemléki értéküket

A díj adományozásával kívánjuk felhívni a figyelmet annak fontosságára, hogy múltunk, épített örökségünk megbecsülése értő, értékorientált közösség okos gyülekezetében biztosítható - és ennek záloga az iskolai nevelés, oktatás. Ennek jó példája a Hild József Építőipari Szakközépiskola műemlékvédelem iránti elhivatottsága, népi építészeti felmérő programja.

*

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, a Díjbizottság javaslatára,

Példaadó Műemlékgondozásért Díjban részesíti

a

a Város- és Faluvédő Szövetség programját

**a „Fiatalok az épített és természetes környezet védelméért”
meghirdetett, a nemzetközileg is példaértékű, magas szakmai
színvonalú programért**

A Város- és Faluvédő Szövetség megalakulása óta, folyamatosan és nagy céltudatossággal foglalkozik a műemlékvédelem „utánpótlásának” biztosításával. Mindezt a fiatalokkal való folyamatos törődéssel, évenkénti országos pályázat kiírásával és ifjúsági műemléki táborok szervezésével teszi.

Tevékenységük európai hírre tett szert, hiszen Európa minden országában komoly kihívást jelent a fiatalok bevonása az épített örökség megvédésébe.

A pályázatokra beérkező tanulmányok, művészeti alkotások készítői az ország minden részéről küldenek be munkákat, melyeket országos hírű szakemberek bírálnak el: a sikeres alkotásokat jutalmazzák és 1993 óta a Budapesti Történeti Múzeumban bemutatják.

A pályázatok forrásértékű munkáit máig négy kötetben publikálták. Az ifjúsággal való foglalkozást kezdettől fogva Pinczésné Kiss Klára szervezi. A mozgalom szellemi atyját, Ráday Mihályt példamutató kezdeményezéséért 1998-ban Nápolyban az Európa Nostra becsületrendjével tüntették ki.

A világnapi program délután tudományos üléssel folytatódott. Az ICOMOS alapításának 50. évfordulója alkalmából „A műemlékvédelem szerepe a mai és holnapi Közép-Európában” címmel megrendezett konferencia levezető elnöke Fejérdy Tamás, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság főtitkára volt.

A magyar előadók és előadásai mellett:

Fejérdy Tamás: *A múlt és jövő között: ICOMOS karták és dokumentumok,*

Veöreös András: *A műemlékvédelem hétköznapjai,*

Nagy Gergely: *Új társadalmi együttműködési a jövő műemlékeiért
(Az Örökség a Jövőért – Jövő az Örökségért program bemutatása)*

az ICOMOS nemzetközi szervezete részéről három rangos külföldi szaktekintélyt is üdvözölhattünk az ünnepi ülés felszólalói között:

Grellan Rourke, az ICOMOS európai alelnöke, Írország: *Az európai műemlékvédelem kihívásai, az együttműködés jelentősége,*

Wilfried Lipp, az ICOMOS Nemzetközi Tudományos Bizottságának elnöke, Ausztria: *A Velencei Kartáról 50 évvel később – Gyengülő pillérek-a rehabilitáció lehetőségei,*

Boguslaw Szmygin, az ICOMOS Akadémia elnöke, Lengyelország: *Helyzetkép és lehetőségek a műemlékvédelem területén a közép-európai post-kommunista országokban*

címmel megtartott előadásaiakkal egészítették ki nemzetközi kitekintéssel a délutáni szakmai programot.

Dr. Örsi Károly 1937 – 2015

Megrendülten értesültünk, hogy dr. Örsi Károly kert- és tájépítész itt hagyott bennünket. 2015. március 29-én, Virágvasárnap, a bevonulás napján. Elképzelhetetlen nélküle a világ, hiszen folyton láttuk mindig kedvesen és kedélyesen megérkező alakját, aki mindig köztünk és szívvvel lélekkel velünk volt.

Megadatott neki, hogy végigélje a magyar műemlékvédelem hőskorát, különféle világait, külön felé forduló társadalmi közegében. A műemlékvédelem volt gazdagabb azzal, hogy ő is azok között volt, akik a nevezetes hatvanas-hetvenes-nyolcvanas években új szemléletet ültettek át a gyakorlatba. Az értékek mentése, védelme volt az elsődleges, mindegy mi zajlott körülötte, milyen kor, milyen rendszer volt éppen esedékes. Ő volt a nyugalom, a pillér, a tudás és a

tapasztalat - emberi és szakmai állandóság - és mindez a legmagasabb szinten. Mindig ugyanazt képviselte, mindig ugyanaz az ember volt, és az is maradt. Önbizalmát belső tartása adta, aminek segítségével folyamatosan látta és mindig értette környezetének változó világát. Ő volt a megingathatatlan és a megkérdőjelezhetetlen, mert hite, tudása tartást adott minden pillanatban, minden korban. Mintha belülről sugárzó víg kedélyével mindig a világ előtt járt volna, onnan értelmezte, amit látott, ahogy mindig előre látta a következményeket is. És közben mesélt benne a jóról és a nem jóról. Bölcsként mesélt, közben tanított. Mértéket jelentett, aki mindig csak a vállalt céljának és önmaga mércéjének megfelelően szolgált.

Az Országos Műemléki Felügyelőség egyik legjellegzetesebb egyénisége volt. Tudós, mérnök, kertész, oktató, tanító, akinek személye egygyé forrt azzal a kiteljesedett szemlélettel, ami nélkül nem beszélhetünk teljes életről, műemlékvédelemről. Később csoportosultak köré fiatalok, érdeklődők, akik hozzájutottak a lehetőséghez, hogy tovább vigyenek valamit, amit csak itt lehetett megtalálni és megtanulni.

1937-ben született Békéscsabán. 1960-ban kapott mezőgazdaság mérnöki diplomát a Kertészeti Egyetem jogelődjénél. A Fővárosi Kertészeti és Parképítő Vállalatnál építésvezetőként kezdett dolgozni, innen került az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőséghez (a későbbi Kulturális Örökségvédelmi Hivatalhoz). 1963-tól kezdődött a budai vár helyreállítása, főkertésznek nevezték ki a várkert munkáihoz. Ekkortól lett a történeti kertek elkötelezett szakértője.

Az 1960-as évektől szinte minden híressé lett kastélyparkban és várkertben megtalálhatjuk munkája nyomát, abból az időből is, amikor azok még nem élveztek műemléki védettséget. Munkásságához fűződik többek között a sárospataki várkert és plébániatemplom, az egri várkert, az egész várost átszövő tatai angolkert, az alcsúti, a martonvásári, a vácrátóti arborétum, a keszthelyi Festetics-kastély parkja, a nagycenki Széchenyi-kastély, a noszvaji De La Motte-kastély és környezete, a fertői Esterházy-kastély, a pannonhalmi bencés apátság környezete, a pécsi püspökkertek, a seregélyesi kastélykert, a hógyészi Apponyi-kastélypark, Csákvár, Nagykároly kastélyparkjának megújulása, a gödöllői Grassalkovich-kastély park helyreállításának tervezése és a kivitelezési munkák irányítása, és még számos jelentős történeti kert megújulása. Volt idő, amikor nem is lehetett egyes helyszínekkel foglalkozni. Ilyenkor kihasználva és kijátszva a korabeli lehetőségeket, cinkos partnereket is találva az

elképzeléshez - jelentős értékeket sikerült huncutul megmentenie a pusztulástól. Ezeket tekintette igazi sikernek, nem a hivatalos elismerést.

Tervezőként a kivitelezést is irányította, fellépésével a kivitelezőket is megismertette ennek a sajátos szakterületnek az elvárásaival. Ugyanolyan fontosnak tartotta a kert fenntartását is. A kezelők munkájának szakszerűségét az ország minden pontján folyamatos helyszíneléssel segítette. 1993-ban kezdeményezésére megalakult az általa szervezett kert és tájépítészeti osztály, melynek első vezetője lett.

A Kertészeti, majd a Corvinus Egyetem Budai Campus Tájépítészeti Karának oktatójaként a fiatal generációkat tanította, a BMGE Műemlékvédelmi szakmérnöki oktatásában a tapasztalt műemlékvédők képzésében vett részt a szakmérnöki oktatás bevezetésétől. Itt a maga által kidolgozott metodika szerint a történeti kertek helyreállítási módszereit vállalta megismertetni. Ugyanennek a tantárgynak az előadásával az erdélyi műemlékvédelmi szakemberképzésben is jelentős szerepet vállalt a Babes-Bolyai Tudományegyetemen.

Számos szakcikket írt, nem volt műemléki konferencia, ahol ne adott volna elő a maga élvezetes stílusában. Teljesen természetes volt, hogy a műemlékvédelem tudományával foglalkozó könyvekben a történeti kertek fejezet megírására mindig Örsi Károlyt kérték fel. Szakterületének megismertetésére, népszerűsítésére számos kiállítást szervezett. A nemzetközi szakmai életbe is bekapcsolódott, a nemzetközi műemlékvédelmi szervezet, az IFLA egyik alapító tagja; itthon az ICOMOS Történeti Kertek Nemzeti Szakbizottságának alapító tagja, elnöke, majd tiszteletbeli elnöke. Számos elismerésben részesült, 2014-ben a köztársasági elnök a Magyar Érdemrend Tisztikereszt kitüntetéssel ismerte el munkásságát.

Keveseknek adatik meg, hogy önmaga alkotson önálló fejezetet a magyar műemlékvédelem történetében. Nem törekedett erre, csak tette, amit tennie kellett. Nem sok ember nevéhez köthető egy új tudományág, új módszertan. Ő az, aki elsőként terjesztette ki a műemlékvédelem figyelmét a történeti kertekre. A történeti kertek tervezés előtti kutatásra kidolgozott módszertana, a tudományos megalapozottságú kert-helyreállítási tervei alakították ki a magyar történeti kerthelyreállítás eljárásrendjét. A történeti kertekben elkezdett ásatásait kezdetben sokan nem értették, azóta bevett módszer az eredeti szintek, az utak, parterrek, egyéb elemek pontosítására.

Örsi Károly volt az, aki a fontos helyszíneken mindig elsőként volt ott akkor, amikor érdemes volt és akkor segített, amikor kellett, ahol elképesztő szívóssággal el is fogadtatta az újat még azokkal is, akik ezt akkor nem is értették. Amit először egyedül képviselt, azt később tanítványaival folytatta, majd gyakorlattá lett, ami ma már követelmény. Ma, aki még kötődik a műemlékvédelemhez, mind a tanítványának mondhatja, magát. Vagy az egyetemen, vagy a szakmérnökin, vagy közös munkák során tanulhattunk tőle.

Persze szerény, derűs, természetes lénye ezt másképp mesélné - ő csak azt csinálta, amit úgy érzett, hogy csinálnia kellett - kezdetleges körülmények között millió élményt szerezve. Élmény volt számára a munka, és élmény azoknak, akik vele kapcsolatba kerültek munkája során. Mindenhol szerették: kollégák, megbízók, munkatársak, kivitelezők, fenntartók.

Ahogy a nagy, híres parkokat, a kisebb jelentőségűnek vélt helyszíneket is ugyanazzal a szeretettel kereste fel. Önzetlen segítségével így lettek láthatóvá szinte pénz nélkül helyi jelentőségű történeti helyszínek, messzi települések közösségformáló parkjai, születtek barátságok, vagy szerveződtek azóta rendszeressé lett helytörténeti programok.

Mindig saját elvéhez, ritmusához, küldetéséhez tartotta magát. És mindig ott volt, ahol éppen valami segítségre volt szükség. Minden apró előrelépés, fejlődés örömmel töltötte el. Csak ismerni kell a történeti kert múltját, történetét, területi összefüggéseit, értékeit és mindig ott kell lenni, amikor kívágnak, vagy ültetnek egy fát. Ő volt az, aki mindent tudott, és ő volt az, aki ott is volt, amikor kellett. Ha nincs ott az ember, a helyiekkel semmit sem lehet megbeszélni. Ahogy sokszor mesélte például azt, hogy mit, hova és hogyan – és harminc év alatt helyre lesz állítva a kert. A legkisebb zöldterületet is szeretett gyermekének tekintette. Munkásságának köszönhetően számos történeti kert azért menekülhetett meg az enyészettől, mert „véletlenül” éppen ott volt. Minden helyszínre évtizedek

múlva is visszajárt, ahol szeretettel fogadták, mert tudták mit köszönhetnek neki. Mindenhol segített, mindenhol megtalálta, szinte kereste hol tud segíteni. Egy tanáccsal, tervvel, egy növényvel, egy jó szóval, vagy egy tábla csokoládéval. Neki ezek is ugyanolyan fontosak voltak, mert ez fontos volt a helyieknek, az ottani embereknek, akik már várták, számítottak segítségére. A helyiek tudták, ismerték, hogy érdemes szakmai tudására építeni. Ahol nem ismerték, a tudóst várták és a segítőkész önzetlen barát távozott. Minden számottevő kertről, minden jelentős fáról, facsoportról tudott az országban, csakúgy, mint a köröttük élő emberekről is.

Sok évtized alatt így vált élő legendává. Mindenkiről tudott és mindenkit tisztelt, aki részese volt annak a közösségnek, akinek fontos volt a műemlékvédelem. Meghatározó emberekről, szorgos alkalmazottakról, vagy csendesén áldozatos munkát vállaló helyi emberekről. Tudta, hogy ez csapatmunka. A műemlékvédelem csapatának igazi jelese volt.

Élete, munkássága példázta, hogy mit is jelent a műemlékvédelem, az értékek védelme. Nem pénz kérdése, hanem elkötelezettség, szaktudás, emberség, figyelem, figyelmesség és tisztelet. Tisztelet a történelem, az ember, a helyi és a tágabb közösségnek. Ez az alázat csak a legnagyobbak készsége, azoké, akik emberségükkel, hitükkel, az ősi természetességgel kerülnek kapcsolatba környezetükkel. Természetes volt számára, hogy amit ő tud, az közkinccs, akikkel közvetlen kapcsolatba került, azok számára is kinccsé vált hihetetlen tudása. Kinccs volt barátsága. Ezt veszítettük el, és veszítettük el a magyar műemlékvédelem egyik korszakos pillérét. Mindenki rohan nem tudván mi után, miközben a fák állnak, és szólnának, és mesélnének, bár fogyóban lassan talán már azt is egyre kevesebben értenék. Amíg emlékszünk a klasszikus műemlékvédelemre, amíg emlékszünk a barátságra, addig Örsi Karcsira is emlékezni fogunk az őt megillető rendkívüli tisztelettel..... és szeretettel.

Az Alpok-Adria térségének turisztikai célú építészete 1850 – 1950 között

Az Alpok-Adria Munkaközösség Történet Munkabizottság tagjai 2015. április 20–21-én az Adria melletti Grado városkában találkoztak.

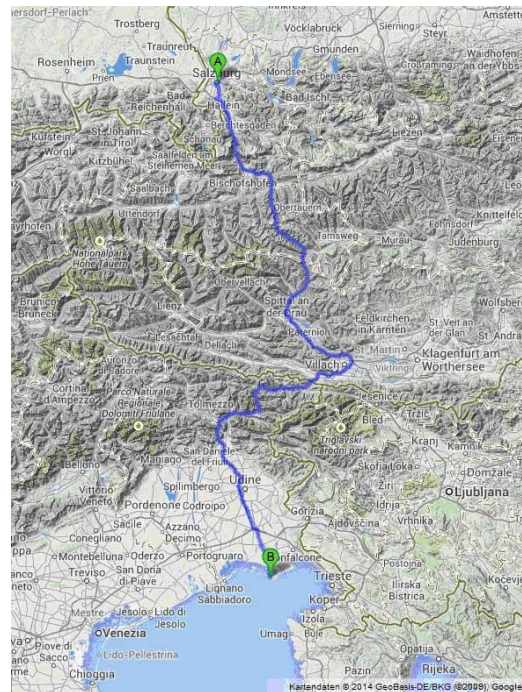
A kétnapos tudományos ülés célja a Munkacsoport ötödik jelentésének kidolgozása volt. Az Adria melletti Grado apró utcái és terei az antik Róma és a kora- középkor hangulatát árasztják, templomai – közöttük a Sant’Eufemia, a Santa Maria delle Grazie és a nyolcszögletű Battistero – a keresztény építészet korai remekei. Színes mozaikkal borított belsőikben a romanika legkorábbi faragványait és falfestményeit is megtaláljuk.

A városkától alig néhány kilométerre fekszik Torviscosa „szocialista városa”, mely egységes tervek alapján, Mussolini idejében épült. Gyönyörű téglapületei, tornyai és gyáracsarnokai, a munkáskolónia középületei, lakóházai és temploma védelem alatt állnak: megmentésükért mindent megtesznek Friuli tartomány műemlékvédői.

Az Alpok-Adria Munkaközösséget Velencében, nagyjából a korábbi Osztrák-Magyar Monarchia területén elhelyezkedő országok és tartományok, Horvátország, Felső-Ausztria, Salzburg, Szlovénia, Stájerország és Veneto alapították (1978).

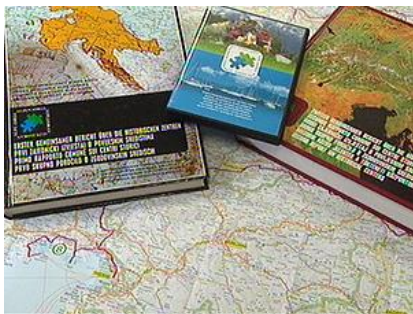
A Közösség tevékenységének céljával a térség mozgalmas történelmének kutatását, a közös hagyományok ápolását tűzte ki. Az alapító nyilatkozat aláírása a tartományok, régiók és köztársaságok fontos lépése volt a közös Európa megteremtése irányába.

A Közösség alakulásakor hazánkat is meghívták a részvételre, de az invitációt az 1970-es években a magyar kormány még elutasította. A Munkaközösségbe végül magyar részről a Pozsgai Imre vezette Hazafias Népfront lépett be. Sokáig ő „utaztatta” a magyar résztvevőket – természetesen a legszerényebb körülmények között. Magam hosszú ideig csupán „levelező tagja” voltam a csoportnak, hiszen sem útlevelet, sem vízumot nem lett volna könnyű szerezni. Ma én vagyok a „Történeti városok” munkacsoport legidősebb tagja, aki az első jelentés befejezésétől végigkísérte a munkaközösségben folyó munkát.

Az Alpok-Adria Munkaközösség és Magyarország közötti kapcsolatot csak 1990 után emelték kormány szintre. A legkorábbi magyar tag Vas megye volt, ők máig hűségesen kitartanak a mozgalom mellett. Az 1990 utáni változások után egy időre „divatosá” vált az Alpok-Adria Munkaközösség munkájában való részvétel. Ekkor csatlakozott Győr-Moson-Sopron-, Zala-, majd Somogy- és Baranya megye is a közösséghez. Ebben az időben Svájc keleti tartományai is érdeklődést mutattak az itt folyó tevékenység iránt, majd rövidebb időre Dél-Tirol képviselői is bekapcsolódtak a munkába.

A résztvevők száma később, az Európai Unió tagországainak növekedésével, a közös határok kiterjedésével egyre csökkent. Jelenleg már csak hat tagja van az Alpok-Adria Munkaközösségnek: Friuli-Venezia Giulia, Karintia, Horvátország, Felső-Ausztria, Szlovénia és Vas megye. A kilépők azzal indokolták döntésüket, hogy az Európai Unió mindenben helyettesíti a térség népeinek közös munkálkodását. Ez az elképzelés természetesen helytelennek bizonyult, hiszen nem lehet egy-egy történeti régió közös kérdéseiről minden esetben kizárólag európai szinten beszélni.

A Közösségen belül egy-egy tudományos téma kidolgozására munkacsoportok alakultak. Ilyen a „Történeti Városok Munkacsoportja”, mely első tanulmányát a történeti kisvárosokról még 1987-ben közreadta. Ezt 1994-ben a mezővárosokról szóló második jelentés követte.¹ A harmadik tanulmánykötet 2001-ben látott napvilágot, ennek elkészítésében tizenhárom tartomány ill. megye vett részt. A publikáció a térség falusi építészetéről szól. A „Munkásnegyedek és munkásvárosok 1750 és 1950 között”² című negyedik tanulmányról az ICOMOS Híradó oldalain Nagy Gergely³ számolt be részletesen. Ez a kötet 2011-ben jelent meg.

A tervezett ötödik kötet a legújabb kor turisztikai létesítményeivel foglalkozik. A 19. század új találmányai, a vasút, majd a gépkocsi és a repülő Európa-szerte „mobilabbá” tették az embereket. A kiépült hazai vasúti hálózat mellett a magyar polgári repülés is fejlődött. Az első világháború után például gazdag hidroplán élet volt a Balatonon. Az ilyenfajta repülő ugyanis vízen is bárhol le tudott szállni. A „Junkers” gépmadár a Gellért Szálloda előtt, a Duna víztükréről emelkedett a magasba, majd igény szerint nagy kört tett a Balaton felett vagy kívánságra egy kisebb kört a Siófok – Almádi – Tihany háromszögben. Légi-taxiként a Balaton más vidékeire is eljutott.⁴ Aztán este a fordított menetrend szerinti kör következett, majd a hidroplán visszarepült Budapestre és a Gellért szálló előtt landolt a Dunán.

A 19. század során fokozatosan szélesedett az utazók köre. Az arisztokrácia mellett útra kelt a gazdagodó nagy- és középpolgárság, majd a szerényebb körülmények között élők szélesebb rétege is. „Kraft durch Freude” – így nevezték a nemzetiszocialista Németország széles rétegekre kiterjedő programját, mely a tömegturizmus fejlesztését is magába foglalta. Olaszországban „Dopolavoro” nevet kapta a mozgalom.

A második világháború előtt, 1938-ban hasonló szervezet létrehozásával a magyar iparügyi minisztérium törvényelőkészítő osztálya is foglalkozott. „Évente 80.000 munkást fog nyaraltatni az Országos Szabadidő Intézet. Az iparügyi minisztériumban azt tervezik, hogy az ország jó levegőjű, szép vidékein egyelőre hat-nyolc üdülőtelepet létesítsenek. Egy-egy üdülőtelep ötszáz személyes lesz és húsz héten át egy-egy heti időtartamra tízezer munkást lehetne benne elhelyezni. Ez annyit jelent, hogy évente nyolcvanezer munkás jutna nyaraláshoz” – olvashattuk az akkori újságok híreiben.⁵

A 19. században a városi szállodák mellett az üdülő- és gyógyhelyeken egész „telepek” keletkeztek, új szállodák, panziók egész sora épült fel. A fürdőéletet táncházak, könyvtárak, kaszinók tették még élvezetesebbé. A fürdővárosokban naponta újság jelent meg: utóbbi az új vendégek érkezését jelezte. Különösen fontos volt a pártában lévő leányok névsorának és „elérhetőségének” közlése: az eladó leányoknak gyakran az üdülőtelepeken került gazdag kérője.

A korszak szállodaépületei már külső megjelenésükkel is bizalmat ébresztettek és csábították a turistákat a mind hosszabb ott-tartózkodásra. A historizmus minden irányzatának – korai-, szigorú- és késői historizmus – megvolt a saját arculatú szállodaépülete, hasonlóan a fürdőcsarnokokhoz, uszodákhoz. De építettek szállodákat a szecesszió és a korai modern építészet stílusában is.

A szállodaépítés kedvező befektetésnek bizonyult. Tőkések, gazdag orvosok, orvosok csoportjai, biztosító társaságok, szakszervezetek, vallási szervezetek és turista egyletek egyaránt lelkesen építkeztek. Ma az épületek legtöbbje önkormányzati vagy magántulajdonban van. E szállodák jelentős része műemléki értékkel bír: megmaradásuk és szakszerű helyreállításuk esélyei azonban nem túlkedvezőek. Az Alpok-Adria Munkacsoportja azon fáradozik, hogy a még létező épületek összeírásával, építészeti és kultúrtörténeti értékeik felmutatásával és a térségben szerzett tapasztalatok felhasználásával minél több fennmaradhasson belőlük.

Az ötödik jelentésen építészek, történészek és néprajzkutatók, – közöttük a horvát Željko Trstenjak, a szlovén Domen Zupančič, Stájerországból Georg Kanhäuser, Karintiából Johann Schwertner, Friuliból Paolo Tomasella és jómagam – munkálkodunk. A kötet megjelenésére legkorábban 2017-ben lehet számítani.

Winkler Gábor

¹ Zweiter gemeinsames Bericht über die historischen Zentren. Arbetigemeschaft Alpen-Adria Projektgruppe für die historische Zentren. Ljubljana 1994. Mladka Knjiga

² Johann Schwertner - Georg Kanhäuser - Paolo Tomasella - Željko Trstenjak - Paulus Wall - Winkler Gábor - Domen Zupančič: Munkásnegyedek és munkásvárosok 1750 és 1950 között. 2011.

³ ICOMOS HÍRADÓ a Magyar Nemzeti Bizottság közleménye, 20. évfolyam - 1.szám 2012. február hó 11–12. o.

⁴ „Úszótalpas hidroplánok a Dunán, Hidroplánok a Balatonon.”

⁵ <http://www.huszadikszazad.hu/1938-julius>

MEGHÍVÓ

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság XXV., Tisztújító Közgyűlését

2015. május 13-án 09.30 órára összehívom.

Helyszín: Ráckeve, Savoyai Kastély

Határozatképtelenség esetén a Tisztújító Közgyűlés új időpontja: 2015. május 13-án 10.00 óra, helyszín: Ráckeve, Savoyai Kastély. mely a résztvevők létszámától függetlenül az eredeti közgyűlés alább szereplő napirendi pontjaiban határozatképes.

Felhívom Tisztelt Tagtársaink figyelmét, hogy szavazataikat meghatalmazott útján is leadhatják!

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság XXV., Tisztújító közgyűlésének napirendje:

1. Szabadi József, Ráckeve polgármesterének köszöntője
2. Levezető elnök és közgyűlési bizottságok megválasztása
3. Megemlékezés az ICOMOS 50 évéről – előadó: Fejérdy Tamás
4. Elnök és alelnökök beszámolója a XXIV. Közgyűlés óta eltelt időszak tevékenységéről
5. Az Ellenőrző Bizottság pénzügyi beszámolója
6. Az Egyesület közhasznú jelentésének elfogadása
7. A XXII-XXV. közgyűlés közötti időszak értékelése
8. A Möller István emlékérem átadása
9. Műemlékvédelmi Panteon: megemlékezés a műemlékvédelem jeles képviselőiről
10. A Nemzeti Bizottság elnökének, alelnökeinek, főtitkárának, vezetőségének és az ellenőrző bizottság tagjainak megválasztása
11. Az Alapszabály módosítása
12. Egyebek

13.30 – 14.30 Ebéd

14.30-17.00 Szakmai program: Ráckeve műemlékei – séta

Dr. Nagy Gergely
elnök

A közgyűlés támogatói:

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság és a TIT Bugát Pál Egyesület ebben az évben is meghirdeti a Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetemet:

Az idén 45-ik alkalommal megrendezésre kerülő Műemlékvédelmi Nyári Egyetem

Témája: MŰEMLEKEK HELYREÁLLÍTÁSA – MIT, MIÉRT, HOGYAN?
Dátuma: 2015. június 25 – július 1
Helyszíne: Hotel Nomád, Síkfőút (Noszvaj)
Nyelve: magyar és angol (szinkrontolmácsolás a rendezvény teljes időtartamára)

A nyári egyetem a Magyar Építész Kamara, a Budapesti Műszaki Egyetem és a Leuveni Katolikus Egyetem Raymond Lemaire Intézetének szabadon választható akkreditált képzése. (A nyári egyetemnek a MÉK akkreditációs bizottsága 2013-ban 9 pontot ítelt).

Részvételi díj:

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a részvételt jelentős kedvezménnyel megállapított díjak mellett biztosítja. Az egyéb hozzájárulásként befizetendő alábbi díjak magukban foglalják az előadásokon és a két szakmai tanulmányúton való részvétel, valamint a szállás és az ellátás (napi háromszori étkezés) költségeit, ezen felül pártolói tagságot biztosítanak 2015-re az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesületbe. A díj nem tartalmazza viszont a nyári egyetem helyszínére történő oda- és visszautazás költségeit.

Elhelyezés - befizetendő díj:

	2015. május 15-ig történő átutalással:	
4 személyes faházban:	43.000 Ft/fő	vagy 135 Euro/fő
2 vagy 3 ágyas szállodai szobákban:	48.000 Ft/ fő	vagy 150 Euro/fő
	2015. május 16-tól június 1-ig történő átutalással:	
4 személyes faházban:	45.000 Ft/fő	vagy 140 Euro/fő
2 vagy 3 ágyas szállodai szobákban:	52.000 Ft/ fő	vagy 160 Euro/fő
	2015. június 2-től június 20-ig történő átutalással:	
4 személyes faházban:	73.000 Ft/fő	vagy 230 Euro/fő
2 vagy 3 ágyas szállodai szobákban:	78.000 Ft/ fő	vagy 244 Euro/fő

Átutalás:

A részvételi díjat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület
OTP Bank NyRt-nél (H-1052 Budapest, Deák F. u. 7-9.) vezetett
1170 5008 2009 5785 0000 0000 számú bankszámlájára kérjük átutalni

Nemzetközi utalás esetén kérjük megadni:

IBAN: HU66 1170 5008 2009 5785 0000 0000 BIC (SWIFT) kód: OTPVHUHB

Az átutalás közlemény rovatában kérjük a „nyári egyetem egyéb hozzájárulás” szöveget feltüntetni!

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság ebben az évben is pályázatot hirdet a Hallgatók Fórumán elhangzó kiselőadások tartására, melyre a nyári egyetem témájához kapcsolódó 8-10 perces kiselőadásokkal lehet pályázni. A beérkezett pályázatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság elnöksége bírálja el és választja ki, figyelembe véve a beérkezés sorrendet is.

A 44. „Román András” Műemlékvédelmi Nyári egyetem Jelentkezési lapja letölthető:

http://www.icomos.hu/dhg/hun/388/downloads/ramnye_2015_jelentkezesi_lap_application_form_2.doc

Az előzetes program letölthető:

http://www.icomos.hu/dhg/hun/388/downloads/ramnye_programtervezet.doc

Kérjük a megjelölt határidők figyelembevételével a hozzájárulás összegének átutalását, és a jelentkezési lap visszaküldését az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Titkárságra email-ben: secretariat@icomos.hu és/vagy faxon: +36/1/2254966

Lapzárta utáni közleményeink:

Tizenhárom tudós vehette át az MTA Elnöksége által adományozott Akadémiai Díjat a Magyar Tudományos Akadémia 186. közgyűlésének első napján, 2015. május 4-én.

A kiemelkedő tudományos munkásság elismerését jelentő kitüntetések Lovász László elnök adta át a díszünnepségen Az idei díjazottak között van

Winkler Gábor,

az MTA doktora,
a *Széchenyi István Egyetem* professor emeritusa,
az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tiszteletbeli elnöke,

aki az építészettörténet, az urbanisztika, a műemlékvédelem és az építészeti tervezés területén kifejtett sikeres és eredményes szakmai, oktatói és kutatói tevékenységéért, a 19. század építészetének kutatása területén végzett iskolateremtő munkásságáért és nemzetközileg is elismert életművéért kapta a díjat.

A kitüntetéshez ezúton is nagy örömmel, szívből gratulálunk!

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság az alábbi Nyilatkozatot adja ki:

NYILATKOZAT

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság állásfoglalása a T/4453. számú törvényjavaslatról, a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű közlekedési infrastruktúra beruházások megvalósításának gyorsításával összefüggésben egyes törvények módosításáról.

A törvényjavaslat újabb megszorításokat kíván bevezetni bizonyos nagyberuházásokat megelőző régészeti tevékenységre, pedig megfelelő előkészítéssel és hozzáállással lehetőség nyílna a szakmailag is elfogadható, a régészeti örökséget értéként tisztelő fejlesztések megvalósítására.

A rendkívül kérdéses törvényjavaslat célja nyilvánvaló: a kormány által meghirdetett, 2018-ig befejezendő gyorsforgalmi útfejlesztési program esetleges kulturális örökségi akadályainak az elhárítása. A cél nemes és talán érthető, de a megvalósításhoz vezető mód a törvényalkotó értékvédelmi céllal ellentétes hatást vált ki, a szándékokkal ellentétben a társadalomban a kulturális örökségvédelmet a fejlesztést-fejlődést akadályozó tényezőként tüntetheti fel. Egy elismerten magas szintű örökségvédelmi kultúrával rendelkező országban hazai és nemzetközi szinten is általános felhördülést keltene, és kifejezetten az egyetemes érték részeként kezelt országos vagy helyi érték megőrzésének érdekében ellenes lépésként lenne értékelhető az elképzelés megvalósítása. A megfelelően átgondolt előkészítés lehetőségeire tekintettel nem lévő törvénymódosítás e formában, a pillanatnyi eredmény érdekében való kezdeményezése tehát az ország számára több erkölcsi, anyagi és kulturális kárt jelentene a jelen és a jövő generációi számára, mint amennyi hasznot hozna.

1. A törvényjavaslat 13 §-a radikálisan csökkenteni kívánja a kulturális örökségvédelem, és azon belül régészeti műemlékvédelem jogosítványait (2001. évi LXIV. törvény 23 §), amikor a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű közlekedési infrastruktúra beruházások esetében külön szabályozással 30 napra kívánja csökkenteni mind a próbafeltárás, mind a teljes felületű feltárás eddig 30 munkavégzésre alkalmas napban meghatározott idejét.

Ezzel szemben felvethető, hogy miért kell a régészeti munka idejét kicsinyes módszerekkel csökkenteni, hiszen az még bővíthető is lenne. A jelenlegi törvény és a törvényjavaslatban foglaltak szerint a beruházónak a földterületek birtokba vételét követően haladéktalanul meg kell tennie az átadáshoz szükséges intézkedéseket. Miért nem lehet már akár a nyomvonal kijelölését és az esetlegesen szükséges kisajátításokat közvetlenül követő időszakban elvégezni a szükséges régészeti munkálatokat? Erre, és nem a régészeti örökségmentő intézmények munkájának az akadályozására és ellehetetlenítésére kellene kiegészítő szabályokat, törvényt hozni! Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tehát javasolja a törvénytervezet ilyen értelmű megfontolását és átdolgozását.

2. A törvényjavaslat a kivitelezés során véletlenül előkerült lelőhely és lelet feltárását a régészeti megfigyelést végző bejelentése alapján 8 napon belül hozandó miniszteri döntéshez kívánja kötni. Az érvényben lévő törvény ilyen esetre nem a leletmentést magát, hanem csupán annak módját és feltételeit kívánja szabályozni, mégpedig a hatóság döntése alapján (23/E §). A törvénytervezet (13 § - 23/G §) tehát meglehetősen szokatlan és feltehetően elfogadhatatlan módon a kulturális örökségért felelős miniszternek kíván 8 napos(!) határidőt szabni döntése meghozatalára, és a döntés késlekedése vagy nemleges volta esetén a 9. napon folytathatóvá tenné a beruházás folytatását, vagyis a régészeti lelőhely leleteivel együtt való megsemmisítését. Ezzel szemben amennyiben a próbafeltárások és a megelőző feltárások korábban, a beruházás kivitelezése előtt megkezdhetők és akár elvégezhetők lennének, a véletlenszerűen előkerülő további esetleges leletek szabályszerű leletmentés keretében való kimentése nem ütközne semmilyen akadályba.

3. A törvénytervezet szükség esetén lehetővé tenné akkreditálatlan intézményeknek a megelőző feltárásokba való bevonását. Ez a rendelkezés a legutóbbi törvénymódosítás egy sarkalatos, és szakmai szempontból indokolt rendelkezését hatálytalanítaná, ami elfogadhatatlan. A tervezet nem számol azzal, hogy ilyen esetekben maguk a feltárási joggal rendelkező akkreditált intézmények is meg tudják szervezni a több helyszínen folytatandó párhuzamos munkavégzést, tehát a rendelet e pontja fölöslegesen bontaná meg a helyes irányba elmozdult szabályozást, és ezáltal fölösleges indulatokat keltene.

Mindezek alapján az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság javasolja a törvényjavaslat visszavonását és a fentiek értelmében való átdolgozását.

Budapest, 2015. május 6.

ICOMOS
Magyar Nemzeti Bizottság

ICOMOS Híradó,
a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

Szerkesztőség: H-1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 1.
Levél cím: H-1535 Budapest, Pf. 721.
Telefon/fax: +36/1/2254966, Telefon: +36/1/2254965
E-mail: secretariat@icomos.hu
Honlap: www.icomos.hu
Kiadja az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága
Felelős kiadó: Dr. Nagy Gergely
Szerkesztő: Keller Annamária
HU ISSN 2062-4964 (Nyomtatott)
HU ISSN 2062-4972 (Online)

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:
- informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi híreiről, eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb.
- az ICOMOS elektronikus körlevelek, az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumba, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja
a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ, Budapest,